

Dubbel meervoud -(e)n / -s

door

Siegfried THEISSEN

Abstract

The *Grote Van Dale* and the *Algemene Nederlandse Spraakkunst* include hundreds of nouns whose plural can be formed with *-(e)n* or/and *-s* without any difference in meaning. Thanks to the two large electronic corpuses (for Flanders, the weekly magazine *Knack*, 1991-2000, and for the Netherlands, the daily newspaper *NRC-Handelsblad*, 1993-1994) which include over 60 millions words, the autor has determined which plural was more frequent for some 150 common nouns. The study brings out differences between north and south although it appears that the magazine *Knack* has increasingly been using standards from the Netherlands over the past few years. A comparison with the historical *Woordenboek der Nederlandse Taal* shows an evolution towards plural forms in *-s*, a trend which is more marked in the south than in the north. We can also notice that while *GVD* and *ANS* still mention the two plurals for a number of nouns, in most cases, at least in a written text, as a matter of fact they have only kept one of the two forms, either with *-s* or with *-n*.

In de *Verslagen en Mededelingen* van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde (jg. 2000, afl. 2, p. 233-257) heb ik de meervoudsvorming van de substantieven op *-man* onder de loep genomen. In *Nederlands van Nu* (2002, nr. 2) heb ik onder de titel: "Hebben uw *collega's/collegae* ook zulke *trauma's/traumata*?" een onderzoek gepubliceerd over de dubbele meervouden van van oorsprong Latijnse, Griekse en Italiaanse woorden.

Maar de *ANS* en de *Grote Van Dale* vermelden nog veel meer substantieven die in dezelfde betekenis twee meervouden kunnen hebben, vooral die op *-(e)n* en *-s*. 150 ervan, waarvan ik denk dat het de meest gebruikelijke zijn, wil ik hier nader bekijken, a.h.v. twee omvangrijke elektronische corpora: voor het Zuiden *Knack* (1991-2000) en voor het Noorden *NRC* (1993-1994), samen meer dan 60 miljoen woorden. Het spreekt vanzelf dat er ook rekening gehouden is met de samenstellingen waarvan deze substantieven het laatste lid zijn.

De vragen die ik me hierbij gesteld heb zijn:

1. Komen de opgegeven meervouden in dit Vlaamse weekblad en in deze Nederlandse krant allebei nog voor?

2. Zo ja, worden beide meervouden even vaak gebruikt?
3. Zijn er duidelijke verschillen tussen het Zuiden en het Noorden van het taalgebied?
4. Is er een evolutie naar *-s* of naar *-(e)n* geweest?

Dit heb ik onderzocht a.h.v. de gegevens uit het WNT, natuurlijk voor zover al deze woorden al in het WNT staan.

Opmerking:

1. N = Noorden; Z = Zuiden; de cijfers tussen haakjes zijn de afgeronde percentages. De precieze cijfers staan in het alfabetische overzichtstabeltje in de bijlage.
2. (-) betekent dat de percentages op weinig voorbeelden gebaseerd zijn. Ook in een heel omvangrijk corpus (10 jaargangen van Knack en meer dan 90.000 artikelen in NRC) kan het gebeuren dat men het meervoud van anders gangbare substantieven nauwelijks tegenkomt.
3. De gevonden meervoudsvormen werden slechts één keer per artikel geteld.

I. HET ONDERZOEK

A. Substantieven waarvan het meervoud in Noord en Zuid bij voorkeur, of in één deel van het taalgebied uitsluitend op -s uitgaat (= hetzelfde type voorkeur in beide delen van het taalgebied).*

Noorden:

- a) lichte voorkeur (51-65 %)

*beoefenaars, episodes, *ruimtes, *schoonzoons (-), tests, types.*
Opmerking: *holtes* in 50 % van de gevallen.
- b) duidelijke voorkeur (66-85 %)

**ceremonies, *euvels, *keuzes, meubels.*
- c) zeer sterke voorkeur (86-99 %)

*anekdotes, appels, *boetes, catastrofes, *diagnoses, *heuvels, lelies, oases.*
- d) bijna absolute voorkeur (het andere meervoud is een hapax)

*analyses, beoordelaars, *impasses, nuances, pauzes, pistes, sonates, zondaars.*
- e) uitsluitend *-s* (100 %)

brigades, haltes, speeches¹, wafels.

¹ Het werkwoord *speechen* verhindert misschien door functiedifferentiëring dat naast het meervoud op *-s* dat op *-en* een kans krijgt.

Zuiden:

- a) lichte voorkeur (51-65 %)
 - appels, holtes, meubels, oases (-), *ruimtes, *schoonzoons.*
- b) duidelijke voorkeur (66-85 %)
 - analyses, anekdotes, catastrofes, *ceremonies, *euvels, *keuzes, lelies (-), sonates, tests, wafels, zondaars.*
- c) zeer sterke voorkeur (86-99%)
 - beoefenaars, *boetes, brigades, *diagnoses, episodes, haltes, *heuvels, pauzes, pistes, speeches, types.*
- d) bijna absolute voorkeur (het andere meervoud is een hapax)
 - *impasses.*
- e) uitsluitend -s (100 %)
 - beoordelaars (-), nuances.*

B. Substantieven waarvan het meervoud in Noord en Zuid bij voorkeur, of in één deel van het taalgebied uitsluitend op -(e)n uitgaat (cf. supra).*

Noorden:

- a) lichte voorkeur (51-65 %)
 - aardappelen, akten, hypothesen, riten, *transistoren (-), zonen.*
 - Opmerking: *holten* in 50 % van de gevallen.
- b) duidelijke voorkeur (66-85%)
 - beambten, *beloften, *fasen, *geboorten, gedeelten, *gewoonten, hectaren, kolonisatoren, *menigten, novellen, *opnamen², psychosen (-), *sekten, *strofen, tekenen, *ziekten.*
- c) zeer sterke voorkeur (86-99 %)
 - *ambtenaren, ballonnen, bedienden, budgetten, conservatoren, *gedachten, *gemeenten, groenten, hoogten, illustratoren, katalysatoren, mosselen, *motoren³, *organismen, overblijfselen, *professoren, *reactoren, *sensoren, *tenoren, verschijnselen.*
- d) bijna absolute voorkeur (het andere meervoud is een hapax)
 - bonnen, commentatoren, indicatoren, *organisatoren, rectoren, versierselen.*
- e) uitsluitend -(e)n (100 %)
 - crediteuren, debiteuren, hoogleraren, proteïnen, sectoren, tumoren, ventilatoren.*

² Zie opmerking 3 van de overzichtstabel.

³ Zie de bespreking van de verschillende betekenissen in IV. De ANS.

Zuiden:

- a) lichte voorkeur (51-65 %) *bonnen (-), crediteuren (-), psychosen (-), *transistoren (-), tekenen.*
- b) duidelijke voorkeur (66-85 %) *akten, ballonen, *beloften, conservatoren, debiteuren (-), *fasen, *geboorten, *gewoonten, hoogten, hypothesen, illustratoren, katalysatoren, *menigten (-), *opnamen², overblijfselen, riten, *sekten, *strofen, ventalitoren, versierselen, *ziekten.*
- c) zeer sterke voorkeur (86-99 %) *aardappelen, *ambtenaren, commentatoren, *gedachten, gedeelten, *gemeenten, hectaren, hoogleraren, indicatoren, *motoren³, novellen, *organismen, *professoren, proteïnen, *reactoren, sectoren, *sensoren, *tenoren, tumoren, zonen.*
- d) bijna absolute voorkeur (het andere meervoud is een hapax) *beambten, bedienden, kolonisatoren, mosselen, *organisatoren, verschijnselen.*
- e) uitsluitend -(e)n (100 %) *budgetten, groenten, rectoren.*

C. Substantieven waarvan het meervoud in het Noorden bij voorkeur op -s uitgaat (afgezien van één geval waar het een fifty-fifty verhouding is) en in het Zuiden bij voorkeur of uitsluitend op -(e)n. (De percentages zijn afgerond)

N: -s	Z: -(e)n
barricades (66 %)	barricaden (63 %)
bendes (83 %)	benden (53 %)
kades (76 %)	kaden (55 %) (-)
leemtes (54 %) (-)	leemten (79 %)
lengtes (67 %)	lengten (77 %)
operators (91 %)	operatoren (68 %)
oppervlaktes (68 %)	oppervlakten (97 %)
piramides (62 %)	piramiden (58 %)
sinaasappels (63 %)	sinaasappelen (63 %)
synthesen (86 %) (-)	synthesen (53 %) (-)
vlaktes (69 %)	vlakten (73 %)
wortels (50 %) (groente)	wortelen (100 %) (groente)
zwaktes (58 %)	zwakten (68 %)

² Zie opmerking 3 van de overzichtstabel.

³ Zie de bespreking van de verschillende betekenissen in IV. De ANS.

D. Substantieven waarvan het meervoud in het Noorden bij voorkeur, of uitsluitend op -(e)n uitgaat en in het Zuiden bij voorkeur op -s (afgezien van één geval waar het een fifty-fifty verhouding is).

N: -(e)n	Z: -s
aderen (85 %)	aders (52 %)
archetypen (65 %) (-)	archetypes (72 %)
artikelen (100 %)	artikels (60 %)
dienaren (95 %)	dienaars (51 %)
directeuren (100 %)	directeurs (75 %)
donoren (69 %)	donors (59 %)
eigenaren (67 %)	eigenaars (94 %)
evangelien (61 %)	evangelies (54 %)
handelaren (67 %)	handelaars (92 %)
historiën (75 %)	histories (86 %)
leraren (100 %)	leraars (54 %)
methoden (75 %)	methodes (58 %)
perioden (59 %)	periodes (62 %)
redacteuren (100 %)	redacteurs (77 %)
vitaminen (82 %)	vitamines (50 %)

E. Substantieven waarvan het meervoud in beide delen van het taalgebied uitsluitend

a) op -s uitgaat ((-) = weinig voorbeelden, cf. tabel in het bijvoegsel) *administrateurs* (-), *admiraals* (-), *ambulances*, *antennes*, *aspirines* (-), *blessures*, *cassettes*, *collectes* (-), *duels*, *etappes*, *lawines*, *makelaars*, *microfoons*, *offertes*, *onderhandelaars*, *parabels*, *parels*, *routes*, *trams*, *trucs* (wel *trukendoos*), *verzinsels*, *wortels* (v. plant + fig.).

b) op -(e)n uitgaat ((-) = cf. supra) *beginselen*, *lectoren*, *maatregelen*, *neuronen*, *perikelen*, *projectoren*, *radiatoren* (-), *reformatoren* (-), *revisoren* (Zuiden)⁴, *seconden*, *transformatoren* (-).

Er zijn dus in totaal 52 substantieven waarvan het meervoud in Noord en Zuid bij voorkeur of uitsluitend op -s uitgaat, plus nog eens 13 alleen in het Noorden en 15 alleen in het Zuiden.

⁴ In NRC was er geen enkel voorbeeld van *revisor* in het meervoud.

Daarentegen zijn er 66 substantieven waarvan het meervoud in Noord en Zuid bij voorkeur of uitsluitend op *-(e)n* uitgaat, plus nog eens 15 alleen in het Noorden en 13 alleen in het Zuiden.

Voor het Noorden is dit een totaal van 65 op *-s* en 81 op *-(e)n* en voor het Zuiden 67 op *-s* en 79 op *-(e)n*.

Zowel in het Noorden als in het Zuiden is de tendens naar *-(e)n* dus groter dan die naar *-s*.

Er zijn wel duidelijke verschillen tussen het Noorden en het Zuiden maar er zijn evenveel substantieven die in het Noorden bij voorkeur een meervoud op *-(e)n* hebben en in het Zuiden op *-s* als omgekeerd. Globaal gezien zijn er voor de vorming van het meervoud veel meer overeenkomsten dan verschillen.

F. Evolutie in Knack

Het Knack-corpus (1991-2000) heb ik t.o.v. het NRC-corpus (1993-94) als een geheel beschouwd. Het bestaat echter eigenlijk uit drie verschillende corpora: 1991-1995, 1996-1998 en 1999-2000. Dit bood me de mogelijkheid om naar bepaalde evoluties te kijken, b.v. of er over een periode van tien jaar een toename van het *-s*-meervoud of van het *-(e)n*- meervoud was.

Men constateert

a) een lichte toename van *-s* bij:

aardappel (6 → 11 %), *akte* (16 → 25 %), *anekdote* (66 → 75 %), *methode* (57 → 71 %) en *overblijfsel* (14 → 23 %).

b) een sterke toename van *-s* bij:

holte (53 → 100 %), *hypothese* (4 → 29 %), *keuze* (49 → 82 %), *novelle* (7 → 20 %), *opname* (18 → 31 %) en *promotor* (2 → 12 %).

In 2000 ligt het percentage meervouden op *-s* voor deze 11 substantieven dus hoger dan het gemiddelde voor de drie Knack-corpora.

Er was echter ook

c) een lichte daling van *-s* bij:

artikel (62 → 52 %), *episode* (92 → 77 %), *fase* (19 → 11 %), *leraar* (54 → 46 %) en *meubel* (54 → 44 %).

d) een sterke daling van *-s* bij:

dienaar (60 → 22 %), *donor* (71 → 42 %), *hoogte* (71 → 9 %), *operator* (90 → 17 %), *ruimte* (63 → 38 %) en *zwakte* (43 → 20 %).

Voor deze 11 substantieven is het percentage meervouden op *-s* lager dan het gemiddelde voor de drie Knack-corpora.

Er zijn dus ongeveer evenveel "stijgers" als "dalers".

Voor het verschil tussen het Noorden en het Zuiden betekent dit dat *aardappel*, *akte*, *anekdote*, *artikel*, *dienaar*, *donor*, *episode*, *hoogte*, *hypothese*, *keuze*, *leraar*, *novelle* en *promotor* de laatste tien jaar meer in de richting van het Noorden geëvolueerd zijn en dat voor *fase*, *holte*, *methode*, *meubel*, *operator*, *opname*, *overblijfsel*, *ruimte* en *zwakte* het onderscheid tussen Noord en Zuid nog groter geworden is.

Er zijn dus 30 % meer substantieven waarvan het -s-meervoud in de richting van het Noorden evolueert dan substantieven waarvoor de afstand tot het Noorden groter wordt.

G. *Verwante substantieven*

Verwante substantieven die zich qua meervoudsvorming niet op dezelfde manier gedragen:

a) *appel*, *aardappel*, *sinaasappel*

In het Noorden is er enerzijds een voorkeur voor *appels* en *sinaasappels* maar anderzijds voor *aardappelen*.

In het Zuiden geeft men de voorkeur aan *appels* maar aan *aardappelen* en *sinaasappelen*.

Waarschijnlijk worden *aardappel* en *sinaasappel* niet meer als samenstelling met *appel* ervaren.

b) *handelaar*, *onderhandelaar*

In het Noorden is er een duidelijke voorkeur voor *handelaren*, in het Zuiden een nog duidelijkere voorkeur voor *handelaars*, maar het meervoud van *onderhandelaar* gaat in Noord en Zuid uitsluitend op -s uit.

c) *leraar*, *hoogleraar*

In het Noorden gaat het meervoud van beide substantieven uitsluitend op -en uit. In het Zuiden is dit voor *leraar* 46 % op -en en voor *hoogleraar* 92 % op -en. Hierbij zij opgemerkt dat het hoge percentage -en-meervouden bij *hoogleraar* door een statusverschil met *leraar* te verklaren is. Opmerkelijk is hier ook dat Knack niet alleen ingaat tegen de algemene Vlaamse trend om bij voorkeur of zelfs uitsluitend *leraars* te gebruiken maar ook dat de evolutie in Knack in de richting van -en gaat, zodat in 2000 het meervoud op -(e)n nu gebruikelijker is dan dat op -s, wat niet blijkt uit het gemiddelde over de hele periode van tien jaar (zie Evolutie in Knack).

d) *type, stereotype*

In het Noorden is er een lichte voorkeur voor *types* maar een zeer sterke voor *stereotypen*. In het Zuiden daarentegen is er een sterke voorkeur voor *types* en een lichte voorkeur voor *stereotypes*.

H. *De substantieven per categorie*

Een groot aantal van de onderzochte substantieven kan men op hun uitgang klasseren.

1) *Uitgang -aar*

- a) Voorkeur *-en*: *ambtenaar, hoogleraar, leraar* (Zuiden, in 2000).
- b) Voorkeur *-s*: *beoefenaar, beoordelaar, makelaar, onderhandelaar, zondaar*.
- c) Verschil Noord / Zuid:
 Noorden *-en* / Zuiden *-s*: *eigenaar, handelaar*.
 Noorden *-en* / Zuiden *-en = -s*: *dienaar*.

Voor de hele groep is er dus in het Noorden een lichte voorkeur voor *-en* en in het Zuiden een duidelijke voorkeur voor *-s*.

2) *Uitgang -e*A) *-te*:

- a) Voorkeur *-en*: *beambte, bediende, belofte, geboorte, gedachte, gedeelte, gemeente, gewoonte, groente, halte, hoogte, menigte, rite, sekte, ziekte*.
- b) Voorkeur *-s*: *anekdote, boete, cassette, collecte, offerte, piste, route, ruimte, sonate*.
- c) Verschil Noord / Zuid:
 Noorden *-n* / Zuiden *-s*: *stereotype*.
 Noorden *-n = -s* / Zuiden *-s*: *holte*.
 Noorden *-s* / Zuiden *-n*: *leemte, lengte, oppervlakte, vlakte, zwakte*.

In het Noorden is er dus een lichte voorkeur en in het Zuiden een sterke voorkeur voor *-n*.

B) *-ce, -se*

- a) Voorkeur *-n*: *fase, hypothese, psychose*.
- b) Voorkeur *-s*: *ambulance, analyse, diagnose, impasse, nuance, oase*.
- c) Verschil Noord / Zuid:
 Noorden *-s* / Zuiden *-n*: *synthese*.

Globaal is er dus een lichte voorkeur voor *-s*.

C) Andere uitgangen op *-e*:

- a) Voorkeur *-n*: *hectare, novelle, opname, proteïne, seconde, strofe.*
- b) Voorkeur *-s*: *antenne, aspirine, blessure, brigade, catastrophe, episode, etappe, keuze, lawine, pauze, type.*
- c) Verschil Noord / Zuid:
 - Noorden *-n* / Zuiden *-s*: *archetype, periode.*
 - Noorden *-s* / Zuiden *-n*: *barricade, bende, kade, piramide.*
 - Noorden *-n* / Zuiden *-n = -s*: *vitamine.*

Voor deze categorie is er dus in het Noorden een duidelijke voorkeur voor *-s*. In het Zuiden daarentegen is er geen duidelijk verschil.

3) Uitgang *-el*

- a) Voorkeur *-en*: *aardappel, beginsel, overblijfsel, perikel, versiersel.*
- b) Voorkeur *-s*: *appel, meubel, parabel, parel, verzinsel.*
- c) Verschil Noord / Zuid:
 - Noorden *-en* / Zuiden *-s*: *artikel.*
 - Noorden *-s* / Zuiden *-en*: *sinaasappel.*

Er is, globaal gezien, geen duidelijke voorkeur voor een van de twee meervoudsuitgangen.

4) Uitgang *-eur*

- a) Voorkeur *-en*: *crediteur, debiteur.*
- b) Voorkeur *-s*: *administrateur.*
- c) Verschil Noord / Zuid:
 - Noorden *-en* / Zuiden *-s*: *directeur.*

Er zijn hier te weinig substantieven op *-eur* om van een duidelijke voorkeur te kunnen spreken.

5) Uitgang *-or*

- a) Voorkeur *-en*: *commentator, conservator, illustrator, indicator, katalysator, kolonisator, motor, organisator, professor, projector, radiator, reactor, rector, reformator, sector, sensor, tenor, transformator, transistor, tumor.*
- b) Verschil Noord / Zuid:
 - Noorden *-en* / Zuiden *-s*: *donor.*
 - Noorden *-s* / Zuiden *-en*: *operator, promotor.*
 - Noorden (g. mv.) / Zuiden *-en*: *revisor.*

Hier is er dus een heel sterke voorkeur voor *-en*.

II. HET WNT

In het WNT zal men een aantal van de onderzochte substantieven om begrijpelijke redenen tevergeefs zoeken, zoals *cassette*, *katalysator*, *operator*, *proteïne* en *reactor*. In een aantal gevallen (*hypothese*, *keuze*, *motor*, *ruimte*, *speech*) vermeldt het WNT geen meervoudsvorm, hoewel die wel degelijk bestaat. Voor een vijftiental substantieven staat er naast het trefwoord geen meervoudsvorm maar je vindt ze wel in de voorbeelden: over systematiek gesproken! Nog sterker is dat er bij *bal-lon* slechts *-s* staat, maar dat er ook voorbeelden met *-en* zijn.

Voor het overgrote deel van de 150 onderzochte woorden vermeldt het WNT echter zonder meer de twee meervoudsvormen *-(e)n* en *-s*.

Toch zijn er een aantal gevallen waar er slechts één meervoudsuitgang gehonoreerd wordt of waar er beperkingen zijn op het gebruik van de tweede mogelijkheid:

WNT	Onderzoek
a) alleen <i>-(e)n</i>	
<i>archetype</i>	N: 65 % -n / Z: 28 % -n
<i>artikel</i>	N: 100 % -n / Z: 40 % -n
<i>barricade</i>	N: 34 % -n / Z: 63 % -n
<i>beambte</i>	N: 83 % -n / Z: 94 % -n
<i>belofte</i>	N: 68 % -n / Z: 81 % -n
<i>bende</i>	N: 17 % -n / Z: 53 % -n
<i>bon</i>	N: 99 % -n / Z: 56 % -n
<i>budget</i>	N: 99 % -n / Z: 100 % -n
<i>crediteur</i>	N: 100 % -n / Z: 55 % -n
<i>diagnose</i>	N: 6 % -n / Z: 14 % -n
<i>episode</i>	N: 39 % -n / Z: 11 % -n
<i>geboorte</i>	N: 78 % -n / Z: 80 % -n
<i>gedachte</i>	N: 99 % -n / Z: 99 % -n
<i>gemeente</i>	N: 96 % -n / Z: 99 % -n
<i>halte</i>	N: 0 % -n / Z: 93 % -n
<i>holte</i>	N: 50 % -n / Z: 39 % -n
<i>lawine</i>	N: 0 % -n / Z: 0 % -n
<i>methode</i>	N: 75 % -n / Z: 42 % -n
<i>meubel</i>	N: 29 % -n / Z: 48 % -n
<i>novelle</i>	N: 83 % -n / Z: 90 % -n
<i>oase</i>	N: 11 % -n / Z: 36 % -n
<i>oppervlakte</i>	N: 32 % -n / Z: 97 % -n
<i>organisme</i>	N: 99 % -n / Z: 99 % -n
<i>psychose</i>	N: 80 % -n / Z: 57 % -n

<i>seconde</i>	N: 100 % -n / Z: 100 % -n
<i>sekte</i>	N: 71 % -n / Z: 85 % -n
<i>synthese</i>	N: 14 % -n / Z: 53 % -n
<i>tenor</i>	N: 92 % -n / Z: 99 % -n
b) alleen -s	
<i>ambulance</i>	alleen -s
<i>aspirine</i>	alleen -s
<i>dienaar</i>	N: 5 % -s / Z: 51 % -s
<i>etappe</i>	alleen -s
<i>makelaar</i>	alleen -s
<i>opname</i>	N: 22 % -s / Z: 26 % -s
<i>promotor</i>	N: 75 % -s / Z: 5 % -s
<i>route</i>	alleen s
c1) "gewoonlijk -en"	
<i>maatregel</i>	N: 100 % -n / Z: 100 % -n
c2) "-s, soms -en"	
<i>wortel</i> (v. plant + fig.)	N: 100 % -s / Z: 100 % -s
c3) "-s, thans meest -n"	
<i>beginsel</i>	N: 100 % -n / Z: 100 % -n
c4) "oudste -s, sedert tweede helft 19de eeuw ook -en"	
<i>ventilator</i>	N: 100 % -n / Z: 85 % -n
c5) "-n, vroeger -s"	
<i>strofe</i>	N: 85 % -n / Z: 83 % -n
c6) "-n, thans ook -s"	
<i>akte</i>	N: 55 % -n / Z: 82 % -n
<i>vlakke</i>	N: 31 % -n / Z: 73 % -n
<i>zwakte</i>	N: 42 % -n / Z: 68 % -n
c7) "-n, in volkstaal -s"	
<i>gedeelte</i>	N: 85 % -n / Z: 92 % -n
<i>gewoonte</i>	N: 77 % -n / Z: 85 % -n
c8) "en, of meer gebr. -s"	
<i>transistor</i>	N: 36 % -s / Z: 41 % -s

- c9) “-n, in gemeenzame stijl ook -s”
ziekte N: 75 % -n / Z: 84 % -n
- c10) “-(e)n, minder vaak -s”
brigade N: 0 % -n / Z: 2 % -n
professor N: 97 % -n / Z: 99 % -n
wortel (groente) N: 50 % -n / Z: 100 % -n
- c11) “-n, voorheen ook -s”
bediende N: 93 % -n / Z: 99 % -n
boete N: 6 % -n / Z: 13 % -n
groente N: 98 % -n / Z: 100 % -n

III. EVOLUTIE SINDS HET WNT

A. Het onderzoek heeft dezelfde meervoudsvorm(en) opgeleverd als die welke reeds door het WNT signaleerd worden:

1. *-(e)n + s*
a) duidelijke voorkeur of uitsluitend *-(e)n*: *beginssel, gedeelte, gewoonte, groente, lawine, maatregel, professor, strofe, ziekte*.
Opmerking: *wortel (groente)* [N: s = en].
b) duidelijke voorkeur *-s*: *wortel* (van plant + figuurlijk gebruik).
2. *-(e)n*: *seconde*.
3. *-s*: *ambulance, aspirine, etappe, makelaar, route*.

B. Evolutie:

1. Het WNT vermeldt twee meervouden:
a) WNT: *-(e)n + -s* of voorkeur *-(e)n* // Noord + Zuid: voorkeur of uitsluitend *-s*:
administrateur, admiraal, analyse, anekdote, antenne, appel, beoefenaar, beoordelaar, boete, brigade, ceremonie, collecte, duel, euvel, heuvel, lelie, nuance, onderhandelaar, parabel, parel, pauze, ruimte, schoonzoon, sonate, tram, truc, type, verzinsel, wafel, zondaar.
b) WNT: *-(e)n + -s* of voorkeur *-(e)n* // Noorden: voorkeur of uitsluitend *-s*:
kade, leemte, lengte, piramide, sinaasappel, vlakke.

c) WNT: -(e)n + -s of voorkeur -(e)n // Zuiden: voorkeur of uitsluitend -s:

ader, directeur, eigenaar, evangelie, handelaar, historie, holte, leraar, periode, redacteur.

d) WNT: -(e)n + -s of voorkeur -s // Noord + Zuid: voorkeur of uitsluitend -(e)n:

aardappel, akte, ambtenaar, ballon, debiteur, hectare, hoogleraar, hoogte, kolonisor, lector, mossel, overblijfsel, perikel, radiator, rector, reformator, revisor, sector, teken, transformator, transistor, tumor, ventilator, verschijnsel, versiersel, zoon.

e) WNT: -(e)n + -s of voorkeur -s // Noorden: voorkeur of uitsluitend -(e)n:

ader, dienaar, directeur, eigenaar, evangelie, handelaar, historie, leraar, periode, redacteur, vitamine.

f) WNT: -(e)n + -s of voorkeur -s // Zuiden: voorkeur of uitsluitend -(e)n:

kade, leemte, lengte, piramide, promotor, sinaasappel, vlakke.

2. Het WNT vermeldt slechts één meervoud, het onderzoek heeft er twee opgeleverd:

α) WNT: -(e)n

a) Noord en Zuid: voorkeur -(e)n maar -s komt ook voor:

beambte, bediende, belofte, bon, budget, crediteur, geboorte, gedachte, gemeente, nouvelle, organisme, psychose, sekte, tenor.

b) Noord en Zuid: -(e)n komt voor maar voorkeur -s:

diagnose, episode, lawine (100 %), meubel, oase.

c) Noorden: voorkeur -(e)n // Zuiden: voorkeur -s

archetype, artikel, methode.

d) Noorden: voorkeur -s // Zuiden: voorkeur -(e)n:

barricade, bende, halte (100 %), oppervlakte, synthese.

e) Noorden: -(e)n = -s // Zuiden: voorkeur -s:

holte.

β) WNT: -s

a) Noord en Zuid: voorkeur -(e)n: *opname.*

b) Noorden: -s // Zuiden: -(e)n: *promotor.*

c) Noorden: -(e)n // Zuiden: -s: *dienaar.*

Conclusie

Van de 150 onderzochte substantieven staan er 29 niet in het WNT of wordt er geen meervoud van opgegeven⁵.

In 54 gevallen vermeldt het WNT slechts één meervoudsuitgang of geeft het de voorkeur aan een van de twee. Voor 16 ervan (zie IIIa) heeft het onderzoek hetzelfde meervoud of dezelfde voorkeur opgeleverd. Van de bovengenoemde 54 gevallen zijn er 28 waarvoor het WNT slechts een meervoud op *-(e)n* geeft (zie IIa). Uit het onderzoek is gebleken dat er voor 14 ervan (zie IIIB2aa) in Noord en Zuid, plus nog eens voor 3 in het Noorden alleen en voor 5 in het Zuiden alleen (zie B2ac/d), weliswaar een voorkeur voor *-(e)n* is, maar dat *-s* eveneens voorkomt. Voor 5 andere is er echter al een voorkeur voor *-s* in Noord en Zuid, plus nog eens 1 in het Zuiden alleen (zie B2ab/e).

Voor 8 substantieven (zie IIb) geeft het WNT slechts *-s*. Voor een ervan is er in Noord en Zuid een duidelijke voorkeur voor *-(e)n* (*opname*), voor het tweede (*promotor*) in het Noorden een voorkeur voor *-s* en in het Zuiden voor *-(e)n* en voor het derde (*dienaar*) een voorkeur voor *-(e)n* in het Noorden en voor *-s* in het Zuiden.

Van de substantieven waarvan het WNT *-(e)n* en *-s* geeft of een voorkeur voor *-(e)n* vermeldt, zijn er 30 (zie IIIB1a) die in Noord en Zuid bij voorkeur of uitsluitend een meervoud op *-s* krijgen. Daarbij komen nog 6 andere (zie IIIB1b) alleen voor het Noorden en 10 alleen voor het Zuiden (zie IIIB1c).

Onder de substantieven waarvoor het WNT *-(e)n* of *-s* geeft of een voorkeur voor *-s* vermeldt, zijn er 26 die in Noord en Zuid bij voorkeur of uitsluitend *-(e)n* krijgen (zie IIIB1d) plus nog eens 11 voor het Noorden (zie IIIB1e) en 7 voor het Zuiden (zie IIIB1f).

Er zijn dus in totaal 49 substantieven waarvoor er in Noord en Zuid een evolutie naar *-s* plaats heeft gehad, plus nog eens 3 alleen in het Noorden en 6 alleen in het Zuiden. Daarentegen zijn er 27 substantieven die in Noord en Zuid naar *-(e)n* tenderen, plus nog eens 12 alleen in het Noorden en 8 alleen in het Zuiden.

Globaal betekent dit voor het Noorden 52 gevallen waarvoor er bij voorkeur of uitsluitend een meervoud op *-s* voorkomt. In het Zuiden zijn dit 55 gevallen. Omgekeerd zijn er voor het Noorden 39 substantieven die bij voorkeur of uitsluitend een meervoud op *-(e)n*

⁵ *Blessure, cassette, catastrofe, commentator, conservator, donor, fase, hypothese, illustrator, impasse, indicator, katalysator, keuze, menigte, microfoon, motor, neuron, offerte, operator, organisator, piste, projector, proteïne, reactor, rite, sensor, speech, test, stereotype.*

hebben. In het Zuiden zijn er 35 gevallen.

De algemene trend is dus duidelijk: zowel in het Noorden als in het Zuiden is de tendens naar *-s* aanzienlijk (30 à 35 %) sterker dan die naar *-(e)n*. In het Zuiden is ze nog sterker dan in het Noorden.

IV. DE ANS

Ik ga hier slechts in op enkele categorieën substantieven waarvoor de ANS een dubbele meervoudsuitgang op *-(e)n* of *-s* vermeldt. De substantieven hebben de meervoudsvorm die blijkens het onderzoek de voorkeur heeft. Tussen haakjes staan de gevonden percentages, indien ze in Noord en Zuid gelijk aan of hoger zijn dan 85 %.

- a) uitgang *-aar* (p. 183)
ambtenaren (> 99 %); *beoefenaars*; *beoordelaars* (> 95 %); *dienaren*; *eigenaren* (N) / *eigenaars* (Z); *handelaren* (N) / *handelaars* (Z); *zondaars*.
- b) uitgang *-e* (p. 182)
collectes (100 %); *gemeenten* (> 95 %); *groenten* (> 98 %); *kades* (N) / *kaden* (Z); *types*, *vitaminen* (N) / *vitaminen*, *vitamines* (Z); *ziekten*.
- c) uitgang *-el* (p. 183)
aardappelen; *appels*; *artikelen* (N) / *artikels* (Z); *euvelds*; *maatregelen* (100 %); *mosselen* (> 95 %).
- d) uitgang *-eur* (p. 173)
administrateurs (100 %); *directeuren* (N) / *directeurs* (Z); *redacteuren* (N) / *redacteurs* (Z).
- e) uitgang *-or* (p. 182)
lectoren (100 %); *professoren* (> 97 %); *projectoren* (100 %); *radiatoren* (100 %); *reactoren* (> 94 %); *rectoren* (> 95 %); *reformatoren* (100 %); *transformatoren* (100 %); *ventilatoren* (> 85 %).
 Voor sommige door de ANS vermelde substantieven (b.v. *assurantie*, *condensator en karamel*) waren er slechts enkele voorbeelden, zodat ik ze in dit onderzoek niet heb kunnen opnemen.
- f) *motor* (p. 182)
 De ANS zegt dat sommige taalgebruikers een onderscheid maken tussen twee betekenissen:
1. machine: *motoren*.
 2. vervoersmiddel: *motoren*, *motors*.
- Er is echter nog een derde, figuurlijke, betekenis (die trouwens ook in de GVD staat), zoals in: "de *motor* van de economie".

In het Zuiden kwam *motors* in de eerste en in deze derde betekenis voor, in het Noorden echter in alle drie de betekenissen. *Motoren* kwam in Noord en Zuid met de drie betekenissen voor. Dit strookt met wat door de GVD vermeld wordt. Ook in de Woordenlijst vindt men beide uitgangen voor de drie betekenissen.

g) *wortel* (p. 184)

De ANS maakt een onderscheid tussen
soort groente: *wortels*, *wortelen*

en andere betekenissen (waaronder dus de door mij opgetekende betekenis deel van een plant en figuurlijk gebruik): *wortels*.

De GVD (1999) en de Woordenlijst vermelden hiervoor beide meervoudsuitgangen. Uit mijn onderzoek is gebleken dat ze het allebei gedeeltelijk mis hebben: in de betekenis 'deel van een plant en figuurlijk gebruik' kwam in Noord en Zuid (zoals de ANS, maar niet de GVD zegt) slechts *wortels* voor. In de betekenis 'groente' daarentegen kwamen in het Noorden (zoals de ANS en de GVD zeggen) beide meervouduitgangen voor, maar in het Zuiden slechts *wortelen* (wat geen van beide zegt).

V. DE GROTE VAN DALE (1999)

In een aantal gevallen vermeldt de GVD de meervoudsvorm(en) niet meer bij het trefwoord maar verwijst hij naar de uitgang, b.v.:

1. *-aar*

"-s of *-aren*, het meervoud op *-aren* komt bij minder woorden voor dan dat op *-s*; als beide vormen voorkomen, wordt in de gesproken taal vaak de *-s*-vorm, in de geschreven taal meer de *-aren*-vorm gebruikt, die in heel veel gevallen dan ook als formeler beschouwd wordt" (p. 39). Een blik op "De substantieven per categorie - uitgang *-aar*" volstaat om te zien dat de taalwerkelijkheid ingewikkelder is dan de vage regel van de GVD.

2. *-eur*

"-s of *-en*, *-en* is bij de meeste woorden minder gebruikelijk en formeler dan *-s*."

Ook hieruit kun je niet opmaken dat het in het Noorden uitsluitend *directeuren* is en dat het Zuiden duidelijk de voorkeur aan *directeurs* geeft.

3. *-or*

"-s of *-oren*, niet in alle gevallen zijn beide vormen (even) gebruikelijk." Probeer hieruit eens op te maken dat er enerzijds een duidelijke

voorkeur is voor *ambtenaren* maar anderzijds voor *makelaars* (zie "De substantieven per categorie").

We mogen dan ook hopen dat de GVD in de volgende druk opnieuw de meervoudsvorm(en) bij het trefwoord vermeldt. We suggereren hierbij (a) duidelijke frequentieverschillen tussen *-(e)n* en *-s* en (b) verschillen tussen Noord en Zuid te vermelden. Bij voorbeeld:

- a) *antenne -s* (in 1999 ook nog *-n* vermeld)
blessure -s (in 1999 alleen *-n*, maar in de voorbeelden *-s!*)
makelaar -s (in 1999 verwijzing naar *-aar*)
maatregel -en (in 1999 ook nog *-s* vermeld)
- b) *artikel -en* [Zuiden: *-s (-en)*] (in 1999 *-en/-s*)
dienaar -en [Zuiden: *-en = -s*] (in 1999 verwijzing naar *-aar*)
directeur -en [Zuiden: *-s (-en)*] (in 1999 *-en/-s*)
handelaar -en (-s) [Zuiden: *-s (-en)*] (in 1999 verwijzing naar *-aar*).

VI. DE WOORDENLIJST (1995)

Slechts in drie gevallen vermeldt de Woordenlijst i.p.v. de twee meervoudsuitgangen slechts één meervoud:

beambten: onderzoek: voorkeur *-n* (N: 94 % / Z: 83 %)

tests: onderzoek: voorkeur *-s* (N: 83 % / Z: 62 %)

transistors: onderzoek: voorkeur *-n!* (N: 59 % / Z: 64 %).

De verklaring ligt waarschijnlijk daarin dat de Woordenlijst ook gebruik gemaakt heeft van corpora gesproken taal.

ALGEMENE CONCLUSIE

Dit onderzoek is weliswaar op twee heel omvangrijke corpora gebaseerd, maar de conclusies hebben toch geen absolute waarde. Ten eerste heb ik slechts één Vlaams weekblad en één Nederlandse krant onderzocht, die ik echter representatief acht voor de beide delen van het taalgebied. Ten tweede heb ik de spreektaal niet onder de loep genomen, hoewel men in kranten en weekbladen ook vaak dit soort taal zal aantreffen. Ten derde heb ik bepaalde evoluties slechts in Knack kunnen waarnemen. Het NRC-corpus is al acht jaar oud en ook in zo'n korte tijdspanne kan er veel veranderen.

Dit gezegd zijnde meen ik toch een aantal conclusies uit het onderzoek te mogen trekken:

1. Globaal gezien zijn er van de 150 onderzochte substantieven, voor de twee delen van het taalgebied meer substantieven op *-(e)n* dan op *-s*. Er zijn wel verschillen tussen Noord en Zuid maar de overeenkomsten zijn veel groter.
2. Het onderzoek van de drie verschillende Knack-corpora laat zien dat dit Vlaams weekblad qua meervoudsvorming de laatste tien jaar in de richting van het Noorden geëvolueerd is.
3. Samengestelde substantieven waarvan het laatste element hetzelfde is, hebben niet altijd dezelfde meervoudsuitgang.
4. Als men de substantieven per uitgangscategorie rangschikt, constateert men dat sommige een duidelijke voorkeur voor *-(e)n* hebben en andere voor *-s*. Ook hier zijn er echter Noord/Zuid-verschillen.
5. Vergelijkt men de gegevens uit het WNT met die van het onderzoek, dan ziet men dat sommige substantieven nu bij voorkeur of nog uitsluitend een meervoud op *-(e)n* hebben, andere op *-s*. De tendens naar *-s* is evenwel sterker en ze is duidelijker in het Zuiden dan in het Noorden.
6. De ANS vermeldt een aantal dubbele meervouden waarvan één meervoudsvorm waarschijnlijk al niet meer gebruikt wordt. Soms verklaart ze een verschil in meervoudsvorming door een betekenisverschil (zie *motor*). Uit het onderzoek is gebleken dat dit niet altijd met de werkelijkheid strookt.
7. De Grote Van Dale maakt het zich te gemakkelijk door bij sommige substantieven met een bepaalde uitgang voor de meervoudsvorming naar deze uitgang te verwijzen (b.v. *-aar*). De daar gegeven 'regel' is veel te vaag en zet de taalgebruiker vaak op het verkeerde been. Het zou beter zijn de meervoudsvorm(en) bij het trefwoord te vermelden en wel op een gedifferentieerde manier (cf. voorbeelden bij de bespreking van de GVD).
8. De Woordenlijst vermeldt slechts in drie gevallen een enkele meervoudsvorm. De niet vermelde vorm ben ik echter ook tegengekomen, in één geval had die zelfs de voorkeur.

BIBLIOGRAFIE

- Goossens, J. (1981), 'Kanttekeningen bij de meervoudsvorming van substantieven in het Nederlands en zijn dialecten.' In: *Taal en Tongval* 33, 70-75.
- Groot Woordenboek der Nederlandse Taal, Van Dale Lexicografie, Utrecht-Antwerpen (1999).
- Haas, Wim de & Mieke Trommelen (1993), *Morfologisch Handboek van het Nederlands*. Een overzicht van de woordvorming, 's-Gravenhage.

- Haeringen, C. B. van (1947), 'De meervoudsvorming in het Nederlands.' In: *Mededeelingen der Koninklijke Nederlandsche Academie van Wetenschappen, Afdeling Letterkunde* (nieuwe reeks) 10, nr. 5, 131-152.
- Hilgsmann, Philippe (1994), 'Het meervoud in enkele Nederlandse woordenboeken en in de ANS.' In: *Handelingen Regionaal Colloquium Neerlandicum* (Wroclaw 1993) (= Acta Universitatis Wratislaviensis, No. 1651), 113-129.
- Hoppenbrouwers, C. A. J. (1980), 'De meervoudsvorming in het Nederlands.' In: Janssen, Th. & N. F. Streekstra (red.), *Grenzen en domeinen in de grammatica van het Nederlands*, Groningen, 159-179.
- Marle, J. van (1987), 'Een mythe over het s-meervoud.' In: *Forum der Letteren* 28, nr. 4 (ANS-nummer), 103-108.
- Sassen, A. (1992), 'Meervoudloosheid en indeling van Nederlandse zelfstandige naamwoorden.' In: Bennis, Hans & Jan W. de Vries (red.), *De Binnenbouw van het Nederlands. Een bundel artikelen voor Piet Paardekoper*, Dordrecht, 329-341.
- Theissen, S. (2001), 'Over mannen, lieden, lui en andere mensen. De meervouden van de persoonsnamen op *-man*: een geval van taal in-/onstabieleit.' In: *Verslagen en Mededeelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde*, jg. 2000, afl. 2, 233-257.
- Theissen, S. (2002), 'Hebben uw *collega's/collegae* ook zulke *trauma's/traumata*? Dubbele meervouden.' In: *Nederlands van Nu* 50, nr. 2.
- Vriendt, S. de (1987), 'De meervoudsuitgang [əs].' In: *Forum der Letteren* 28, nr. 4 (ANS-nummer), 139-141.
- Woordenboek der Nederlandsche Taal (op CD-ROM), Sdu/Standaard (2000).
- Woordenlijst Nederlandse Taal, Sdu/Standaard (1995).
- Zonneveld, Wim (1987), 'De ANS moet gebruikt kunnen worden.' In: *Nieuwe Taalgids* 80, 1-20.
- Zonneveld, Ron van (1986), 'Over de vorm-gevoeligheid van de morfologische operator PL.' In: *Glott* 9, nr. 1/2, 128-140.

BIJLAGE: OVERZICHTSTABEL

De cijfers verwijzen naar het aantal gevonden voorbeelden (een voorbeeld per tekst).

De percentages zijn - behalve bij hapaxen - afgerond.

		N	Z
aardappel	s	163 (38 %)	13 (7 %)
	en	266 (62 %)	168 (93 %)
ader	s	12 (15 %)	58 (52 %)
	en	66 (85 %)	54 (48 %)
administrateur	s	18 (100 %)	6 (100 %)
	en	0	0
admiraal	s	11 (100 %)	5 (100 %)
	en	0	0
akte	s	13 (45 %)	8 (18 %)
	n	16 (55 %)	37 (82 %)
ambtenaar	s	3 (0,1 %)	2 (0,1 %)
	en	> 2500	> 1500
ambulance	s	48 (100 %)	24 (100 %)
	n	0	0
analyse	s	341 (99,7 %)	342 (80 %)
	n	1 (0,3 %)	86 (20 %)
anekdote	s	205 (92 %)	105 (68 %)
	n	19 (8 %)	50 (32 %)
antenne	s	90 (100 %)	106 (100 %)
	n	0	0
appel	s	193 (90 %)	73 (53 %)
	en	21 (10 %)	65 (47 %)
archetype	s	6 (35 %)	26 (72 %)
	n	11 (65 %)	10 (28 %)
artikel	s	0	402 (60 %)
	en	> 1500 (100 %)	268 (40 %)
aspirine	s	8 (100 %)	1 (100 %)
	n	0	0
ballon	s	7 (6 %)	16 (26 %)
	nen	103 (94 %)	46 (74 %)

barricade	s	74 (66 %)	55 (37 %)
	n	38 (34 %)	94 (63 %)
beambte	s	4 (17 %)	1 (6 %)
	n	20 (83 %)	16 (94 %)
bediende	s	8 (7 %)	1 (0,3 %)
	n	109 (93 %)	394 (99,7 %)
beginsel	s	0	0
	en	445 (100 %)	242 (100 %)
belofte	s	181 (32 %)	126 (19 %)
	n	386 (68 %)	537 (81 %)
bende	s	261 (83 %)	100 (47 %)
	n	55 (17 %)	115 (53 %)
beoefenaar	s	66 (64 %)	211 (99 %)
	en	37 (36 %)	2 (1 %)
beoordelaar	s	19 (95 %)	4 (100 %)
	en	1 (5 %)	0
blessure	s	> 300 (100 %)	> 100 (100 %)
	n	0	0
boete	s	282 (98 %)	205 (87 %)
	n	6 (2 %)	30 (13 %)
bon ¹	s	1 (1 %)	7 (44 %)
	nen	152 (99 %)	9 (56 %)
brigade	s	112 (100 %)	83 (98 %)
	n	0	2 (2 %)
budget	s	3 (1 %)	0
	ten	216 (99 %)	286 (100 %)
cassette	s	94 (100 %)	80 (100 %)
	n	0	0
catastrofe	s	37 (86 %)	69 (73 %)
	n	6 (14 %)	25 (27 %)
ceremonie	s	18 (78 %)	26 (76 %)
	n	5 (22 %)	8 (24 %)
collecte	s	13 (100 %)	5 (100 %)
	n	0	0
commentator	s	1 (1 %)	9 (8 %)
	en	195 (99 %)	100 (92 %)

conservator	s	3 (4 %)	7 (23 %)
	en	75 (96 %)	24 (77 %)
crediteur	s	0	5 (45 %)
	en	126 (100 %)	6 (55 %)
debiteur	s	0	2 (29 %)
	en	97 (100 %)	5 (71 %)
diagnose	s	32 (94 %)	31 (86 %)
	n	2 (6 %)	5 (14 %)
dicenaar	s	2 (5 %)	25 (51 %)
	en	42 (95 %)	24 (49 %)
directeur	s	0	199 (75 %)
	en	> 500 (100 %)	65 (25 %)
donor	s	53 (31 %)	46 (59 %)
	en	119 (69 %)	32 (41 %)
duel	s	> 500 (100 %)	65 (100 %)
	len	0	0
eigenaar	s	201 (33 %)	443 (94 %)
	en	406 (67 %)	28 (6 %)
episode	s	56 (61 %)	65 (89 %)
	n	35 (39 %)	8 (11 %)
etappe	s	147 (100 %)	67 (100 %)
	n	0	0
euvel	s	12 (80 %)	11 (79 %)
	en	3 (20 %)	3 (21 %)
evangelie	s	7 (39 %)	13 (54 %)
	n	11 (61 %)	11 (46 %)
fase	s	46 (17 %)	58 (18 %)
	n	226 (83 %)	281 (82 %)
geboorte	s	12 (22 %)	15 (20 %)
	n	43 (78 %)	61 (80 %)
gedachte	s	7 (0,4 %)	2 (0,2 %)
	n	> 1500	> 1000
gedeelte	s	18 (15 %)	4 (8 %)
	n	99 (85 %)	49 (92 %)
gemeente	s	85 (4 %)	15 (1 %)
	n	2020 (96 %)	1316 (99 %)

gewoonte	s	85 (23 %)	56 (15 %)
	n	280 (77 %)	328 (85 %)
groente	s	10 (2 %)	0
	n	415 (98 %)	291 (100 %)
halte	s	97 (100 %)	25 (93 %)
	n	0	2 (7 %)
handelaar	s	774 (33 %)	501 (92 %)
	en	1545 (67 %)	41 (8 %)
hectare	s	29 (25 %)	4 (2 %)
	n	86 (75 %)	257 (98 %)
heuvel	s	355 (99 %)	329 (98 %)
	en	5 (1 %)	7 (2 %)
historie	s	1 (25 %)	12 (86 %)
	n	3 (75 %)	2 (14 %)
holte	s	22 (50 %)	19 (61 %)
	n	22 (50 %)	12 (39 %)
hoogleraar	s	0	11 (8 %)
	en	304 (100 %)	129 (92 %)
hoogte	s	26 (14 %)	16 (23 %)
	n	161 (86 %)	55 (77 %)
hypothese	s	31 (46 %)	18 (16 %)
	n	37 (54 %)	94 (84 %)
illustrator	s	2 (11 %)	2 (17 %)
	en	16 (89 %)	10 (83 %)
impasse	s	21 (95 %)	12 (92 %)
	n	1 (5 %)	1 (8 %)
indicator	s	1 (1 %)	3 (4 %)
	en	75 (99 %)	69 (96 %)
kade	s	32 (76 %)	5 (45 %)
	n	10 (24 %)	6 (55 %)
kasbon	s	0	80 (99 %)
	nen	0	1 (1 %)
katalysator	s	3 (10 %)	5 (19 %)
	en	27 (90 %)	22 (81 %)
keuze	s	467 (77 %)	310 (67 %)
	n	139 (23 %)	156 (33 %)

kolonisator	s	3 (21 %)	1 (2 %)
	en	11 (79 %)	40 (98 %)
lawine	s	52 (100 %)	20 (100 %)
	n	0	0
lector	s	0	0
	en	5 (100 %)	7 (100 %)
leemte	s	7 (54 %)	12 (21 %)
	n	6 (46 %)	46 (79 %)
lelie	s	23 (88 %)	9 (75 %)
	n	3 (12 %)	3 (25 %)
lengte	s	12 (67 %)	16 (23 %)
	n	6 (33 %)	55 (77 %)
leraar	s	0	288 (54 %)
	en	> 900 (100 %)	243 (46 %)
maatregel	s	0	0
	en	> 4000 (100 %)	>2000(100 %)
makelaar	s	237 (100 %)	134 (100 %)
	en	0	0
menigte	s	7 (19 %)	2 (20 %)
	n	29 (81 %)	8 (80 %)
methode	s	161 (25 %)	288 (58 %)
	n	483 (75 %)	212 (42 %)
meubel	s	245 (71 %)	146 (52 %)
	en	99 (29 %)	134 (48 %)
microfoon	s	90 (100 %)	58 (100 %)
	en	0	0
mossel	s	4 (5 %)	1 (4 %)
	len	73 (95 %)	27 (96 %)
motor ²	s	4 (1 %)	3 (1 %)
	en	390 (99 %)	203 (99 %)
neuron	s	0	0
	en	34 (100 %)	56 (100 %)
novelle	s	10 (17 %)	3 (10 %)
	n	49 (83 %)	28 (90 %)
nuance	s	174 (99,5 %)	150 (100 %)
	n	1 (0,5 %)	0

oase	s	16 (89 %)	7 (64 %)
	n	2 (11 %)	4 (36 %)
offerte	s	65 (100 %)	44 (100 %)
	n	0	0
onderhandelaar	s	565 (100 %)	257 (100 %)
	en	0	0
operator	s	21 (91 %)	26 (32 %)
	en	2 (9 %)	56 (68 %)
opname ³	s	229 (22 %)	162 (26 %)
	n	800 (78 %)	453 (74 %)
oppervlakte	s	6 (68 %)	1 (3 %)
	n	13 (32 %)	38 (97 %)
organisator	s	1 (0,1 %)	1 (0,1 %)
	en	573 (99,9 %)	574 (99,9 %)
organisme	s	2 (1 %)	2 (1 %)
	n	139 (99 %)	177 (99 %)
overblijfsel	s	5 (4 %)	11 (15 %)
	en	122 (96 %)	60 (85 %)
parabel	s	14 (100 %)	28 (100 %)
	en	0	0
parel	s	76 (100 %)	80 (100 %)
	en	0	0
pauze	s	135 (99,3 %)	77 (95 %)
	n	1 (0,7 %)	4 (5 %)
perikel	s	0	0
	en	120 (100 %)	127 (100 %)
periode	s	173 (41 %)	269 (62 %)
	n	244 (59 %)	167 (38 %)
piramide	s	30 (62 %)	28 (42 %)
	n	18 (38 %)	39 (58 %)
piste	s	40 (98 %)	111 (97 %)
	n	1 (2 %)	3 (3 %)
professor	s	4 (3 %)	7 (1 %)
	en	146 (97 %)	499 (99 %)
projector	s	0	0
	en	8 (100 %)	17 (100 %)

promotor ⁴	s	9 (75 %)	9 (5 %)
	en	3 (25 %)	177 (95 %)
proteïne	s	0	3 (5 %)
	n	6 (100 %)	52 (95 %)
psychose	s	2 (20 %)	6 (43 %)
	n	8 (80 %)	8 (57 %)
radiator	s	0	0
	en	14 (100 %)	9 (100 %)
reactor	s	5 (6 %)	3 (6 %)
	en	82 (94 %)	49 (94 %)
rector	s	1 (5 %)	0
	en	19 (95 %)	23 (100 %)
redacteur	s	0	176 (77 %)
	en	> 5000 (100 %)	53 (23 %)
reformator	s	0	0
	en	5 (100 %)	2 (100 %)
revisor	s	0	0
	en	0	30 (100 %)
rite	s	9 (43 %)	9 (22 %)
	n	12 (57 %)	32 (78 %)
route	s	538 (100 %)	160 (100 %)
	n	0	0
ruimte	s	199 (61 %)	217 (55 %)
	n	127 (39 %)	180 (45 %)
schoonzoon	s	4 (57 %)	11 (61 %)
	en	3 (43 %)	7 (39 %)
seconde	s	0	0
	n	> 500 (100 %)	>200 (100 %)
sector	s	0	2 (0,2 %)
	en	> 1000 (100 %)	746 (99,8 %)
sekte	s	16 (39 %)	21 (15 %)
	n	25 (71 %)	116 (85 %)
sensor	s	4 (6 %)	3 (8 %)
	en	58 (94 %)	36 (92 %)
sinaasappel	s	40 (63 %)	11 (37 %)
	en	23 (37 %)	19 (63 %)

sonate	s	102 (99 %)	59 (82 %)
	n	1 (1 %)	13 (18 %)
speech ⁵	es	35 (100 %)	45 (96 %)
	en	0	2 (4 %)
stereotype	s	3 (6 %)	29 (55 %)
	n	45 (94 %)	24 (45 %)
strofe	s	6 (15 %)	5 (17 %)
	n	34 (85 %)	25 (83 %)
synthese	s	6 (86 %)	8 (47 %)
	n	1 (14 %)	9 (53 %)
teken	s	163 (25 %)	211 (38 %)
	en	485 (75 %)	348 (62 %)
tenor	s	2 (8 %)	2 (1 %)
	en	24 (92 %)	183 (99 %)
test	s	123 (62 %)	330 (83 %)
	en	74 (38 %)	68 (17 %)
tram	s	158 (100 %)	102 (100 %)
	en	0	0
transformator	s	0	0
	en	17 (100 %)	13 (100 %)
transistor	s	5 (36 %)	9 (41 %)
	en	9 (64 %)	13 (59 %)
truc ⁶	s	183 (100 %)	167 (100 %)
	ken	0	0
tumor	s	0	3 (6 %)
	en	48 (100 %)	47 (94 %)
type	s	308 (57 %)	298 (89 %)
	n	229 (43 %)	38 (11 %)
ventilator	s	0	3 (15 %)
	en	27 (100 %)	17 (85 %)
verschijnsel	s	2 (1 %)	1 (1 %)
	en	418 (99 %)	254 (99 %)
versiersel	s	1 (3 %)	3 (19 %)
	en	30 (97 %)	13 (81 %)
verzinsel	s	81 (100 %)	63 (100 %)
	en	0	0

vitamine	s	10 (18 %)	38 (50 %)
	n	45 (82 %)	38 (50 %)
vlakke	s	42 (69 %)	22 (27 %)
	n	19 (31 %)	59 (73 %)
wafel	s	22 (100 %)	15 (83 %)
	en	0	3 (17 %)
wortel (v. plant + fig.)	s	490 (100 %)	474 (100 %)
	en	0	0
wortel (groente)	s	23 (50 %)	0
	en	24 (50 %)	31 (100 %)
ziekte	s	168 (25 %)	100 (16 %)
	n	503 (75 %)	544 (84 %)
zondaar	s	23 (96 %)	29 (81 %)
	en	1 (4 %)	7 (19 %)
zoon	s	228 (45 %)	46 (11 %)
	en	280 (55 %)	381 (89 %)
zwakte	s	34 (58 %)	7 (32 %)
	n	25 (42 %)	15 (68 %)

¹ *Kasbon* wordt apart vermeld.

² Zie bespreking van de verschillende betekenissen in IV. De ANS.

³ In de drie algemene betekenissen: → geluid, → foto, film, → ziekenhuis.

⁴ Het grote aantal gevallen met *-en* in het Zuiden is te verklaren door het veelvuldig gebruik van *bouwpromotoren* dat in het Noorden niet voorkomt.

⁵ Een heel sterke *en* in het Noorden zelfs absolute voorkeur voor *speeches*, hoewel het meervoud op *-en* had kunnen "steunen" op het werkwoord *speechen* waarvan ik toch al wat voorbeelden ben tegengekomen.

⁶ Wel uitsluitend: *trukendoos*.